

<== 6.Sınıf Konularına geri dön

Ortaokul 6.SINIF ==> 6. Ünite: Vücudumuzdaki Sistemler ve Sağlığı
==> Denetleyici ve Düzenleyici Sistemler

Kazanımlar

F.6.6.1. Denetleyici ve Düzenleyici Sistemler

Önerilen Süre: 11 ders saati

Konu / Kavramlar: Sinir sistemi, sinir sisteminin bölümleri, merkezî ve çevresel sinir sistemi, refleks, iç salgı bezleri, iç salgı bezlerinin görevleri, çocukluktan ergenliğe geçiş, ergen sağlığı

F.6.6.1.1. Sinir sistemini, merkezî ve çevresel sinir sisteminin görevlerini model üzerinde açıklar.

- a. Merkezî sinir sistemi beyin ve omurilik olarak ayrılır. Beynin bölümlerine değinilmez. Omurilik soğanı, beyincik ve omuriliğin sadece görevleri verilir.
- b. Belirtilen sinir sistemi kısımlarının ayrıntılı yapısına girilmez.
- c. Reflekslere ayrıntıya girilmeden değinilir.

F.6.6.1.2. İç salgı bezlerinin vücut için önemini fark eder.

- a. İç salgı bezlerinin yapılarına girilmez.
- b. Büyüme, tiroksin, adrenalin, glukagon ve insülin hormonuna değinilir.
- c. Hormonal değışikliklerin ergenlik ile ilişkisine değinilir.

F.6.6.1.3. Çocukluktan ergenliğe geçişte oluşan bedensel ve ruhsal değışimleri açıklar. Diğer gelişim dönemleri ve özellikleri verilmez.

F.6.6.1.4. Ergenlik döneminin sağlıklı bir şekilde geçirilebilmesi için nelerin yapılabileceğini, araştırma verilerine dayalı olarak tartışır.

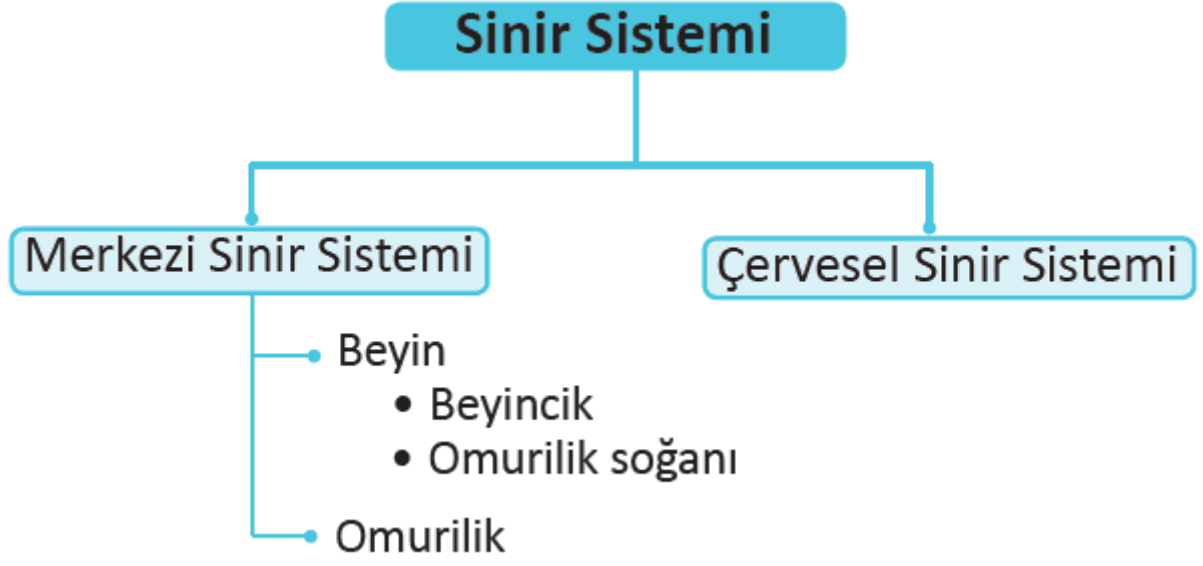
F.6.6.1.5. Denetleyici ve düzenleyici sistemlerin vücudumuzdaki diğer sistemlerin düzenli ve eş güdümlü çalışmasına olan etkisini tartışır.

KONU: Denetleyici ve Düzenleyici Sistemler

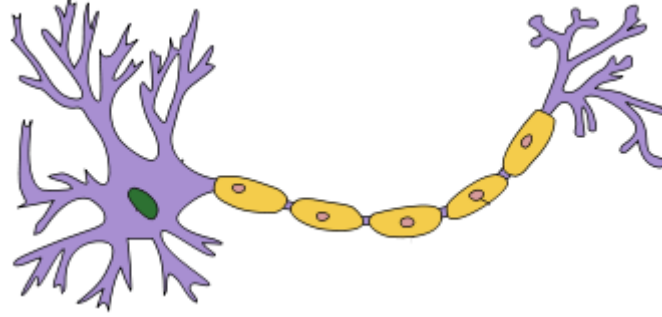
Denetleyici ve Düzenleyici Sistemler, vücudumuzdaki sistemlerin (Solunum, dolaşım, boşaltım, sindirim, destek ve hareket sistemi ve üreme sistemi) **düzenli**, **uyumlu** ve **sorunsuz** olarak çalışmasını sağlar.

Denetleyici ve düzenleyici sistemler, sinir sistemi ve iç salgı bezlerinden oluşur.

A- Sinir Sistemi

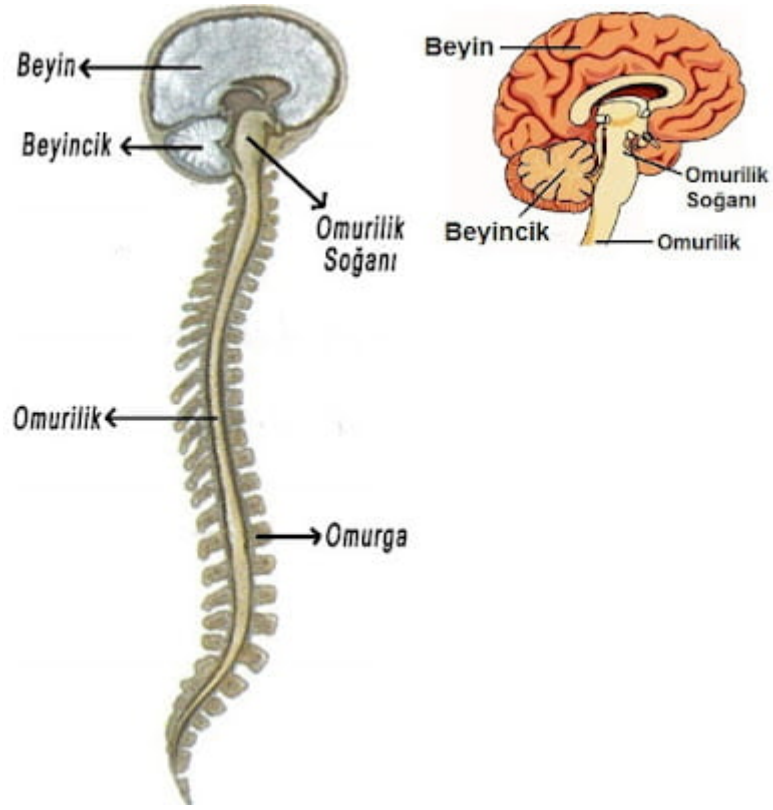

Sinir sistemimiz vücudumuzdan ve çevreden aldığı bilgileri değerlendirir. Bunlara uygun cevaplar oluşturur. Böylece vücudumuzun uyumlu bir şekilde çalışmasını sağlar. Sinir sistemi milyarlarca sinir hücresinden (nöronlar) oluşur, bütün organlar ile bağlantısı vardır. Sinir sistemi organları hızlı ve kısa süreli etkiler. Nöronlar bölünme yeteneğine sahip değildir.

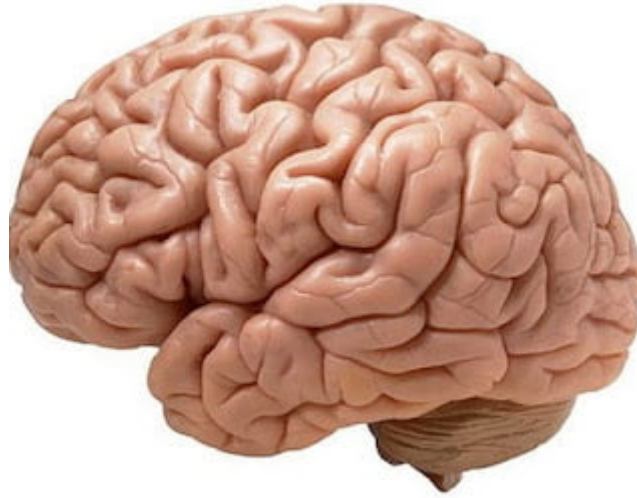
Sinir Hücresi (Nöron)

1. Merkezi Sinir Sistemi

Beyin ve omurilik merkezi sinir sistemini oluşturur.

Beyin

Beyin

1. Vücudumuzun öğrenme, hafıza ve yönetim merkezidir.
2. Duyu organlarından gelen bilgileri değerlendirir.
3. İstemli hareketlerimizin gerçekleşmesini sağlar.(Konuşma, yürüme, yazı yazma ...)
4. Acıkma, susama, uyku ve uyanıklık olaylarını düzenler.
5. Kan basıncımızı ve vücut sıcaklığımızı ayarlar.
6. Organlarımızın ve sistemlerimizin çalışmasını düzenler.
7. Sinir sisteminin en gelişmiş organıdır.

Not: Beyni zarar gören bir insan yaşayabilir, fakat bilinci davranış yapamaz ve bitkisel hayatta kalır.

Beyincik

1. Beyinden küçüktür.
 2. Yapı bakımından beyine benzer.
 3. Yeni doğan bebeğin beyinciği gelişmediği için yürüyemez.
 4. Vücudumuzun hareket ve denge merkezidir. (Yarım daire kanalları ile beraber çalışır.)
 5. Kol ve bacaklardaki kasların birbiriyle uyumlu çalışmasını düzenleyerek hareketlerimizin dengeli olmasını sağlar.
- Not:** Beyinciğin zarar görmesi, canlının dengesiz hareketine neden olur.

Omurilik Soğanı

1. Beyin ve diğer vücut organları arasındaki bağlantıyı sağlar.
 2. İsteğimiz dışında çalışan iç organlarımızı kontrol eder.
 3. Solunum, dolaşım, boşaltım ve sindirim sistemlerimizin çalışmasını düzenler.
 4. Nefes alma, yutma, öksürme, çiğneme, hapsırma ve kusma olaylarını kontrol eder.
 5. Şekli soğana benzer.
- Not:** Omurilik soğanının zarar görmesi ölüme neden olur. “**Hayat düğümü**” olarak da isimlendirilir.

Omurilik

1. Omurga içerisinde bulunur.
2. Beyinle diğer organlar arasındaki bilgi iletimini sağlar.
3. Refleks davranışlarımızı oluşmasını sağlar.

Refleks oluşumu

Vücudumuzun dışarıdan gelen uyarılara karşı ani ve istem dışı yaptığı tepkiye **refleks** denir.

Refleks yönetim ve kontrol merkezi omuriliklidir.

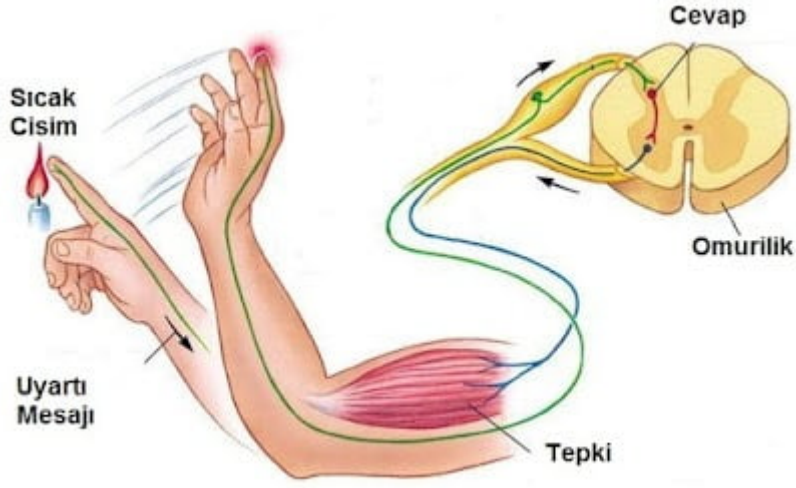
Refleks vücudun savunma mekanizmasıdır. Refleksler iki çeşittir.

1. Doğuştan kazanılan refleks (Kalıtsal refleks)

Kalıtsaldır, nesiller boyunca aktarılır.

Bütün insanlarda görülür.

Fazla ışıktaki göz bebeğinin küçülmesi, iğne batan elin çekilmesi, ateşten eli çekme, yüksek seste irkilme, yeni doğan bebekte emme ve tutma hareketleri, diz kapağına vurulunca ayağın hareketi örnek verilebilir.

Refleks

2. Sonradan kazanılan refleks (Şartlı Refleks)

Öğrenilen reflekstir.

Önce istemli olarak yapılır beyin kontrol eder, sonra alışkanlık haline gelir omurilik kontrolüne geçer.

Dans etmek, araba ve bisiklet sürmek, örgü örmek, yüzmek, koşmak, yazı yazmak, limon görünce ağzın sulanması örnek verilebilir.

2. Çevresel Sinir Sistemi

Merkezi sinir sistemi ile organların arasındaki iletişimi sağlar.

Duyu organlarından gelen bilgileri beyne, merkezi sinir sisteminden gelen emirleri kas ve salgı bezlerine iletir.

Sinir Sistemi bilgileri nasıl iletir

Uyarı → Uyarı mesajı → Cevap → Tepki

Ses, ışık, basınç gibi etkilere **uyarı** denir. Uyarılar duyularımızda bulunan **almaç**larla alınır. Uyarılar sinir hücrelerinde **uyartı mesajı** şeklinde taşınır. Uyarı mesajı beynimizdeki ilgili bölümde değerlendirilir ve uyarıya karşı **cevap** oluşur. Beynimizde oluşan cevap yine sinirler aracılığıyla ilgili organ ya da yapılara iletilerek uyarıya **tepki** oluşur.

B- İç Salgı Bezleri (Hormonal Sistem)

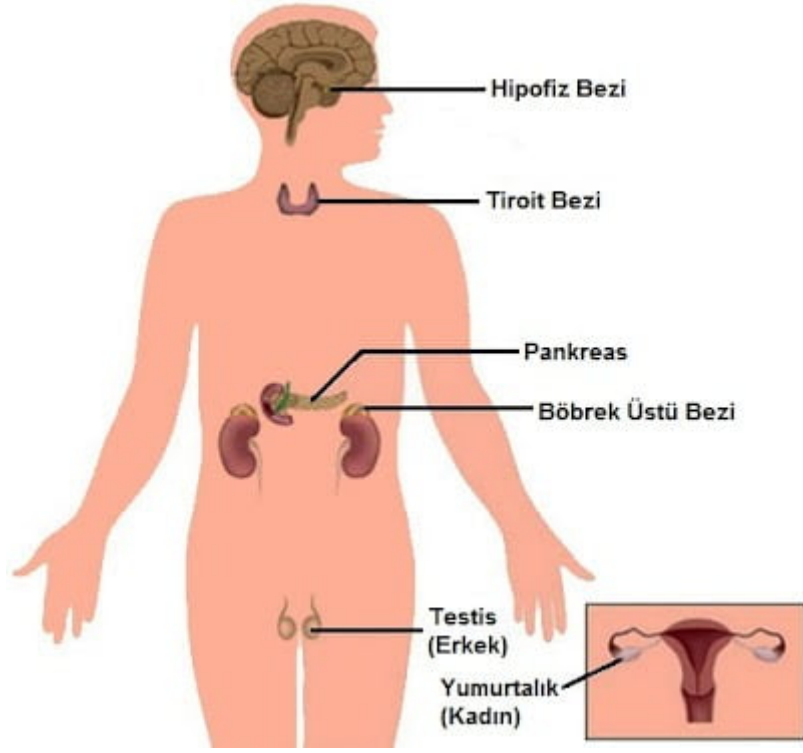
İç salgı bezleri vücudumuzdaki sistemlerin çalışmasında sinir sistemine yardımcı olur.

İç salgı bezleri görevlerini yavaş, uzun sürede ve sürekli gerçekleştirirler.

Hormon adı verilen özel salgılar üretir.

Hormonlar kan yoluyla taşınır.

Her hormonun görevi farklıdır.

1.Hipofiz Bezi

Beynin alt kısmında nohut büyüklüğünde bezdir.
Büyüme hormonunu ve birçok hormon salgılar.
Büyümeyi sağlar. Az salgılanırsa cücelik fazla salgılanırsa devlik meydana gelir.
İç salgı bezlerinin çalışmasını denetler ve düzenler.
İç salgı bezleri ile sinir sistemi arasındaki uyumu sağlar.

2.Tiroit Bezi

Gırtlığın altında, soluk borusunun önünde yer alır.
Yetersiz iyot alımında tiroit bezi şişerek guatr hastalığına sebep olur.
Tiroksin hormonu salgılar.
Tiroksin hormonu büyümeyi, gelişmeyi ve vücudumuzdaki kimyasal olayları düzenler.

3.Pankreas Bezi

İnsülin ve glukagon hormonlarını salgılar.
Yetersiz insülin salgılanması şeker hastalığına sebep olur.
Pankreas aynı zamanda sindirim enzimlerini üretir. Bu nedenle pankreas karma bezdir.
İnsülin kan şekerini düşürür. (İçindeki in hecesinden kan şekerini indirir şeklinde hatırlanabilir.)
Glukagon kan şekerini artırır.

4.Böbreküstü Bezi

Adrenalin hormonu salgılar.
Adrenalin hormonu korku, coşku, heyecan ve öfke anlarında metabolizmayı hızlandırır.
Kan basıncı, solunum, kalp atışı ve kan şekeri artar.
Göz bebekleri büyür, tüyler diken diken olur.

5.Eşeyssel Bezler

Erkeklerde testis testosteron, dişilerde yumurtalık östrojen, progesteron hormonlarını salgılar.
Ergenlik döneminde dişi ve erkeğe ait özelliklerin oluşmasını sağlar.

Dişilerde yumurtalık, üreme hücresi olan yumurtaların gelişmesini sağlar, adet döngüsü ve gebelik sürecini düzenlemede görev alır.

Erkeklerde testis, üreme hücresi olan spermin oluşmasını sağlar.

Sinir Sistemi ve İç salgı bezleri Arasındaki Farklar

1. İç salgı bezleri yavaş, sinir sistemi hızlı çalışır.
2. İç salgı bezleri uzun ve sürekli çalışırken, sinir sistemi kısa süreli çalışır.

Denetleyici ve Düzenleyici Sistemleri Diğer Sistemlere Etkisi

Denetleyici ve düzenleyici sistem vücudumuzdaki sistemlerin bir uyum içinde çalışmasını sağlar.

Vücudumuzda aynı anda birden fazla sistem aynı anda çalışmaktadır. Soluk alıp verme, dolaşım sisteminin çalışması, boşaltım ve sindirimin gerçekleşmesi sürekli gerçekleşir. Bütün bu olayların gerçekleşmesi ve denetlenmesi denetleyici ve düzenleyici sistem sayesinde gerçekleşir.

C- Ergenlik Dönemi

Ergenlik dönemi 12 ile 21 yaşları arasındır. Ergenlik dönemine kızlar erkeklerden daha erken girerler. Ergenlik döneminde bedensel ve ruhsal değişimler görülmektedir.

Erkeklerde görülenler

1. Sakal ve bıyık çıkması
2. Ses kalınlaşması
3. Testislerin sperm üretmeye başlaması
4. Erkek üreme organının olgunlaşması
5. Göğüs kafesi ve omuzların gelişmesi

Kızlarda görülenler

1. Göğüslerin belirginleşmesi
2. Sesin incelmesi
3. Yumurtalıklarda yumurta üretilmeye başlanması
4. Adet görme (Regl)
5. Omuzlarda yuvarlaklaşma, kalçada yağlanma

Kızlarda ve Erkeklerde görülen ortak değişiklikler

1. Boy ve kilo artışı
2. Deride yağlanma
3. Sivilce çıkması
4. Koltuk altı ve cinsel bölgede kıllanma
5. Ter salgısının artması
6. Vücudun şekil kazanması
7. Kemik ve kasların gelişmesi

D- Ergenlikte Görülen Ruhsal Değişiklikler

1. **Kimlik arayışı**

Toplumdaki yerini sorgulama, toplumda yer edinme isteđi

1. **Bağımsızlık arayışı**

Kendi başına hareket etme ve yalnız kalmak istemesi

1. **Duygusal dalgalanma**

Hayal kurma, utangaçlık, öfkelenme artması. Gün içerisinde ani duygusal dalgalanma yaşanması

1. **İletişim kurma isteği**

Arkadaş gurubu içerisinde dikkat çekme ve yer edinme isteği. İletişim kurmada zorluk çekilmesi.

1. **Zihinsel deđişim**

Hızlı okuyup anlama. Soyut kavramları anlayabilme.Bir konu üzerinde dikkatini toplayamama

E- Ergenlik Dönemini Sağlıklı Atlatmak İçin Yapılması Gerekenler

1. Spor yapılmalı
2. Çeşitli hobiler edinilmeli
3. Arkadaş çevresine dikkat edilmeli
4. Zararlı alışkanlıklardan uzak durulmalı
5. Çevredeki insanlarla sağlıklı iletişim kurulmalı
6. Ağır işlerden kaçınılmalı
7. Herhangi bir problemle karşılaşıldığında ailede anne baba ile okulda rehber öğretmenle paylaşılmalı.

Denetleyici ve Düzenleyici Sistemler Konu Anlatımı PDF İndir

[6.6.1 Denetleyici ve Düzenleyici Sistemler Konu Anlatımı.pdf](#)

Diğer Konular

- 6.Sınıf Denetleyici ve Düzenleyici Sistemler Test
- 6.Sınıf Denetleyici ve Düzenleyici Sistemler Doğru Yanlış Soruları
- 6.Sınıf Denetleyici ve Düzenleyici Sistemler Çalışma Kağıdı